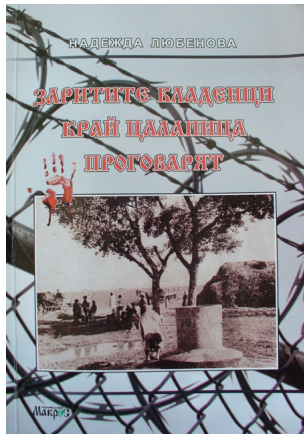

Написано от Радина Цачева
Неделя, 05 Март 2017 08:50

Сайтът **desebg.com** публикува текста на художничката Радина Цачева, посветен на излязлата през 2016 г. книга „Заритите кладенци край Цалапица проговарят” на Надежда Любенова.

Зарадвах се, че основателят на **desebg.com** журналистът Христо Христов ме включи в събирането на сведения за репресираните по време на комунистически режим в България, които публикува в сайта pametbg.com, посветен на жертвите на тоталитарната диктатура.

Помагам безвъзмездно, защото безкрайно уважавам човека и професионалиста Христов за неговата последователна работа и усилията му да разкрие и запише истината за периода 1944-1989 г. Попаднах на документалната книга на Надежда Любенова „Заритите кладенци край Цалапица проговарят”, която излезе наскоро на книжния пазар.

Започнах обработването на информацията за жертвите с голямо желание, но не предполагах какво ме очаква. Не съм историк, изследовател, нито народопсихолог. Прочетох документалните разкази като обикновен читател, а те ме оставиха без сън и предизвикаха в мен въпроси, на които нямам подготовката и знанията да си отговоря. Следващите ми редове са много непрофесионални, но трябваше да ги напиша.

Надежда Любенова е събрала и записала изстраданите спомени на жителите от село

Написано от Радина Цачева
Неделя, 05 Март 2017 08:50

Цалапица (само на 18 километра от Пловдив!) за събитията около 9 септември 1944 г. и няколко години след това. Хората разказват своите спомени, не спестяват конкретни имена и детайли. Пределно прости и искрени спомени, без литературна украса. Които още веднъж показват, че действителността надминава всяко художествено въображение.

Историята на обикновени хора в обикновено българско село. Събитието на века – смяна на един общественно-политически строй с друг, е пречупило живота им. Събитие, за което ни учеха, че е начало на най-прогресивния и справедлив обществен строй в световната история, при който всичко е в името на Човека и за неговото благо. Само че, не ни казваха, че първо са убивали този Човек.

Какво научаваме от тези спомени: като че ли в Цалапица почти всички са роднини, повтарят се едни и същи фамилни имена. Често се споменава: „от двама братя, от брат и сестра деца”. Изведнъж се разделят на „наши” и „врагове”. Ходили са заедно на сватби и кръщавки, празнували са Цветница и Великден, помагали са си в полската работа...

И изведнъж безумие обхваща селото и започват арести и убийства още на 9 септември 1944 г. Безумие, но може би не внезапно – имало е предварителни списъци кой да бъде арестуван. Какво е най-ужасното: първи братовчеди едни срещу други, син арестува и бие баща си, брат казва: „Братко, съжалявам, не мога да те спася.”

В спомените се повтаря едно и също: „Арестувах я в общината, носихме им храна, после ни казаха, че са закарани в Пловдивския затвор. И край. Когато ги търсят в Пловдив – там са откровени: „Бягайте и не питайте повече, че да не отидете и вие там!” Повтаря се и циничното ограбване на ужасените семейства: убийците непрекъснато ги тормозят с обиски, прибират всичко, което им хареса или е по-ценно. Вземат скътаните пари като откуп за арестуваните под формата на „помощ за партията”.

Знаем, че откупи са се давали и приемали от най-стари времена, но комунистите прибират парите и убиват набелязаните жертви.

Непонятно за разума е защо арестуват жените и майките на жертвите, пребиват ги в мазето на общината, а много от тях престояват и в Пловдивски затвор. Няма милост и към майките с бебета, всички трябва да бъдат сплашени за цял живот.

В книгата няма много описания на жестокостите, на които са подложени арестуваните. И най-мъчителното е, че не се знае какво точно става. Чуват се викове и писъци, а въображението рисува страшни картини. Докато не се прибере в дома си някой с почерняло смазано тяло и повредена психика за цял живот. Кой са убийците и мъчителите: няколко партизани, селските комунистически функционери, също и „съобразителни“ местни жители, които бързо демонстрират вяност и старание към новата натрапена от Москва власт.

Още по-страшно е, когато се знае какво става, но нищо не може да се направи. Бащата и братът на Стоян Джуджев научават, че той ще бъде полужив ще бъде хвърлен в кладенец до селото, но не посмяват да го приберат и скрият, защото са убедени, че после ще бъде унищожена цялата фамилия.

Мнозина не се връщат повече при близките си. Просто изчезват. Не се знае и досега къде са захвърлени телата на жертвите. Говори се, че от кладенците в полето се чували стонове на недоубитите. На брега на Марица извън селото селянин отглежда свине и те разравят човешки останки.

После кладенците са засипани, реката отнася истината, а парализираните от страх и ужас хора даже не смеят да поискат смъртни актове за близките си. Някои от тях получават официално документи чак след 10 ноември 1989 г. Както знаем, селото е само на 18 километра от големия град Пловдив, уж е средата на XX век, но Цалапица живее в някакво друго време и измерение.

Пак от записаните спомени – за възмездието и наказанието. Виновниците не са осъдени. Но някои от убийците полудяват или се самоубиват, децата им дълго боледуват или умират, внуците са ненормални. Разказващите споменават без омраза и злоба, какви нещастия са сполетели мъчителите след време. Необикновено много съвпадения и повторения.

Не знам дали е било точно така или това е естественото желание на човека да има справедливо наказание – ако не човешко, защото няма закони, то от божествени сили. Така в спомените се появява нещо необичайно и разтърсващо, което надхвърля простите разкази и ги сродява с античността, със старогръцките трагедии. Там

Написано от Радина Цачева
Неделя, 05 Март 2017 08:50

човешките дела са толкова объркани и в безизходица, толкова ужасяващи, че даже боговете от Олимп не издържат и се намесват.

Но и нашият Господ не е съвсем справедлив – наказва, но някои убийци живеят уважавани до дълбока старост и заемат ръководни постове. Първо са унищожавали съселаните си, а после насилствено и със заплахи записват живите в кооперативното стопанство. Защото според Партията селянинът вече трябва да бъде отучен от вековната си привързаност към земята.

Не мога да ви препоръчам тази книга за четене, защото четенето е мъчително, но **ТРЯБВА ДА Я ПРОЧЕТЕТЕ!** Аз се чувствах зле, защото не исках, но потънах в света на страх и примирено безсилие, и неописуем ужас. Мислех, че знам нещо за онова време, но пак се питах: „Защо? Какво превръща в убийци хора, дотогава примерни и кротки, най-нормални поданици на Царство България, спазващи законите му и почитащи християнските ценности?”

Какво – комунистическата партия, дошла на власт с окупацията от Червената армия и послушен изпълнител на заповедите от Москва. Тя унищожаваше създаденото дотогава с оправданието, че се бори за „нова правова и демократична България”. Но има ли оправдание за дните на „революционна ярост” и нечувано беззаконие, когато се извършва насилие срещу политически или просто лични противници?

Има ли оправдание за уж най-хуманния обществен строй, който първо убива, а живите прекършва и осакатява душевно за цял живот? И после им дава характеристиката за „неблагонадеждност”, която затваря вратите не само към мечтите, но и към нормално съществуване. Децата и внуците на жертвите са толкова уплашени и смачкани, че много малко от тях се осмеляват да напуснат Цалапица и да променят живота си. Знаят, че клеймото ще върви с тях. И **ТОВА СЕ СЛУЧВА НЕ САМО В ЦАЛАПИЦА!** И пак е средата на XX век!

Четях и в главата ми се въртяха силни думи като справедливост, истина, правосъдие, наказание, възмездие, памет, човечност, прошка...

Заритите кладенци край Цалапица проговарят: Ужасът за убитите след 9 септември 1944 г. българи

Написано от Радина Цачева
Неделя, 05 Март 2017 08:50

Жертвите от Цалапица и техните наследници не търсят отмъщение и реванш. Отмъщението е човешки инстинкт, но не може да възстанови нанесените рани и загуби. В сайта rametbg.com, където вече са публикувани портретите на жертвите от Цалапица, „не ровим” в спомените, за да търсим сензации и да разпалваме стари вражди. А защото историята трябва **ЗАДЪЛЖИТЕЛНО** да се познава и да се помни, за да не се повтаря отново!

Надежда Любенова „Заритите кладенци край Цалапица проговарят”, издателство „Макрос”, Пловдив, 2016 г.